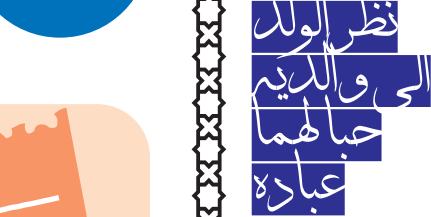

فخریه؛ جان هزار ساله

می‌گویند قدیمی‌ترین مدرسه ایران و یادگار کهن خراسان بزرگ است. مدرسه‌ای که عمری هزار ساله را طی کرده و همچنان در خیابان بیهق سبزوار به حیاتش ادامه می‌دهد و در سال ۱۴۰۱ قسمت‌هایی از آن مرمت شده است. گفته می‌شود مدرسه فخریه به توسط فخرالدوله دیلمی، یکی از

نگاه محبت‌آمیز فرزند به پدر و مادرش، عبادت است.

فاحا آفاق؛ روزگاری

مدرسه کوچکی در همسایگی خواهر امام رضا(ع) بوده و بعدها که در محله بنای بزرگ بالا رفته، به آن می‌گفتند مدرسه آستانه. می‌گویند هم حمله مغول را پشت سر گذاشته و هم بارها تجدید بنا شده اما عمرش به قرن ۶ قمری می‌رسد. بعدها که بازسازی شد، نامش را فیضیه گذاشتند؛ نامی که برای ما با قیام خونین ۱۵ خرداد پیوند خورده است. اما این‌روز خونین و تلخ، تنها نقطه پیوند مدرسه فیضیه قم با مدرسه آستانه با تاریخ و فرهنگ ایران نیست و بنا به اسناد، برای خودش تاریخچه و برویایی دارد؛ تاریخچه‌ای که نشان‌دهنده اهمیت و جایگاهش در بین مدارس مذهبی و حوزه‌های علمیه ایران است.

■ **حجره‌ای به نام امام خمینی (ره)**

آن‌طور که می‌گویند مدرسه فیضیه قم در دوران صفوی و بنا به سنت کهن در کنار حرم حضرت معصومه(س) تأسیس شده است. حتماً از آن دوران تا دهه ۳۰، طلاب و علمای بسیاری در آن رفت‌وآمد کرده‌اند و برای سال‌ها محل درس و بحث عالمان دین بوده اما سکونت امام خمینی(ره) در این مدرسه سرنوشت دیگری برای این مکان درس و بحث رقم زده است. ایشان از ۱۳۰۰ تا ۱۳۰۶ش در این مدرسه سکونت داشته است. حجره محل سکونت ایشان (حجره شماره ۲۳) در میان طلاب به حجره امام خمینی(ره) یا حجره امام شناخته می‌شود. امام خمینی(ره) برخی از دیدارهایشان با طلاب و روحانیون را در این مدرسه برگزار می‌کردند و

این‌گونه کم‌کم مدرسه فیضیه در دهه ۳۰ به کانونی برای تحولات سیاسی تبدیل می‌شود. شهید مطهری نیز مدتی در این مدرسه سکونت داشته است. هر چند این مدرسه به مدت چند قرن به عنوان کانون ترویج اسلام و گسترش دین بوده و وقایعی چون حمله مغول را پشت سر گذاشته اما می‌توان گفت آنچه در دهه ۴۰ بر این مدرسه رفته، جزو مهم‌ترین رخدادهای تاریخ

بیشتر مدرسه‌ها در ایران قدیم برای درس و بحث دین بنا می‌شدند و تا سال‌ها محل سکونت طلاب حوزه علمیه بوده‌اند. به همین دلیل وقتی سری به تاریخچه مدارس ایرانی می‌زنیم، بناهایی که به نیت یادگیری علمیه و مدارس دین ساخته شده‌اند، جایگاه ویژه‌ای دارند؛ بناهایی که از سر ارادت به علم و گسترش دین جان گرفته‌اند.

■ **مدرسه‌ای که کاشی‌های لاجوردی‌اش چشم‌نواز است**
دوره صفوی یکی از دوره‌هایی است که در آن ساخت مدارس و حوزه‌های علمیه به دلیل توجه حاکمان به گسترش مذهب و همچنین هنر، رونق گرفته است. به همین دلیل عجیب نیست یکی از مدارس به جامانده از این دوران در شهر اصفهان به یادگار مانده

حاکمان شیعه ایران در قرن چهارم هجری در این شهر بنا شده، به همین دلیل به این نام مشهور است. چنانچه این تاریخ صحت داشته باشد مدرسه فخریه سبزوار حتی از مدرسه‌های مشهور نظامی که در قرن پنجم هجری در شهرهای مختلف ایران بزرگ از جمله بغداد، اصفهان، مرو،

آستان حضرت معصومه(س) دارد. بر اساس کتیبه سردر ایوان جنوبی مدرسه فیضیه، این مدرسه از بناهای شاه تهماسب‌اول و متعلق به سال ۹۳۴ق است. با این حال، مدرسی طباطبایی معتقد است تاریخ یاد شده متعلق به سردر ورودی صحن عتیق

آستان حضرت معصومه(س) دارد. بر اساس کتیبه سردر ایوان جنوبی مدرسه فیضیه، این مدرسه از بناهای شاه تهماسب‌اول و متعلق به سال ۹۳۴ق است. با این حال، مدرسی طباطبایی معتقد است تاریخ یاد شده متعلق به سردر ورودی صحن عتیق

آستان حضرت معصومه(س) دارد. بر اساس کتیبه سردر ایوان جنوبی مدرسه فیضیه، این مدرسه از بناهای شاه تهماسب‌اول و متعلق به سال ۹۳۴ق است. با این حال، مدرسی طباطبایی معتقد است تاریخ یاد شده متعلق به سردر ورودی صحن عتیق

معاصر ماست. در ۲ فروردین ۱۳۴۲ش آش‌مواران حکومت پهلوی به مدرسه فیضیه حمله کردند. این حمله پس از اعتراض امام خمینی(ره) به تصویب لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی و نیز لوایح شش‌گانه و انقلاب سفید و اعلام عزای عمومی در سالروز شهادت امام جعفر صادق(ع) انجام شد. از این حمله به واقعه فیضیه یاد می‌شود. سخنرانی ۱۳ خرداد ۱۳۴۲ش امام

باشد. یادگاری که با گنبد و مناره‌هایش بیشتر شبیه یک مسجد است تا مدرسه. این مدرسه به دستور سلطان حسین صفوی ساخته شد و به همین خاطر چهارباغ اصفهان ساخت شده و به همین خاطر به مدرسه چهارباغ معروف است. بنا به اطلاعات موجود، این مدرسه در قسمت‌های به‌جا مانده از وقف‌نامه آنجا، به نام «مدرسه سلطانی» و یک بار نیز «مدرسه سلطان حسینی»ه خوانده‌نده و اگرچه نه در وقف‌نامه و نه در کتیبه‌های متعدد ساختمان مدرسه، نامی از مادر سلطان حسین به میان نیامده، اما آنجا را مدرسه مادر شاه نیز خوانده‌اند. زیرا مادر شاه دو بنای مجاور مدرسه، یعنی سرای فتحیه و بازار شاهی (یا بازارچه بلند) را وقف مدرسه چهارباغ و طلاب آنجا کرد. هدف از تأسیس این مدرسه، چنان

هرات، ری، خرگرد خواف، نیشابور، آمل و...ساخته شد نیز قدیمی‌تر است. همچنین سایت دانشنامه اسلامی اهل بیت(ع) نیز جایگاه مدرسه فخریه را حتی تا قدیمی‌ترین مدرسه علمی اسلام بالا برده است. این مدرسه، بزرگانی چون مرحوم طبرسی، صاحب تفسیر مجمع‌البیان را تحویل دنیای

حرم بوده و بنای اولیه مدرسه فیضیه، با نام مدرسه آستانه، مربوط به قرن ششم هجری قمری بوده که از اواخر قرن یازدهم، نام آن به مدرسه فیضیه تغییر یافته است. گزارش دیگری موجود است که حکایت از ساخت مدرسه در دوره سلجوقیان یعنی

خمینی(ره) در مدرسه فیضیه نیز که در ادامه به دستگیری ایشان منجر شد، رخداد دیگری بود که به قیام ۱۵ خرداد و روز خونین قم منتهی شد. حکومت پهلوی در خرداد ۱۳۵۴ش برای جلوگیری از تحركات انقلابیون مدرسه فیضیه را تعطیل کرد.

■ **نامی که یادگار یک عالم است**

وقتی برای یک عمر یکی از بزرگ‌ترین مدارس شهری باشی که محل اصلی درس دین است، معلوم است در تاریخچه‌ات نام عالمان و بزرگان بسیاری ثبت می‌شود. مدرسی طباطبایی، بهاء‌الدین عاملی، سلطان العلماء، قاضی سعید قمی، ملاعبدالرزاق لامیجی و فیض کاشانی در این مدرسه تدریس کرده‌اند. حضور فیض کاشانی در مدرسه فیضیه قم یکی از نقاط عطف این مدرسه است. فیض کاشانی، فیلسوف، محدث، مفسر قرآن و فقیه شیعه در قرن یازدهم قمری است. او نزد عالمانی همچون ملاصدرا، شیخ بهایی، میرفندرسکی و میرداماد شاگردی کرد. گفته می‌شود به واسطه حضور این عالم، مدرسه در بین مردم به فیضیه معروف شده است. هر چند روایت‌های دیگری هم برای علت نام مدرسه وجود دارد. به‌طور مثال ناصرالشریعه، نویسنده کتاب تاریخ قم معتقد است دلیل نام‌گذاری این مدرسه به فیضیه، همجواری آن با مزار فیض آثار (حضرت معصومه(س)) است. با وجود این، طبق آنچه در کتاب گنجینه آثارقم آمده، مدرسه از این‌رو فیضیه نامیده شده که به درخواست و تحت نظر فیض کاشانی ساخته شده است.

■ **بنایی که یک اثر ملی است**

به جز دوره صفویه، مدرسه در دوره‌های مختلف و در بخش‌های مختلف، تغییراتی داشته است. اما در دوره صفویه، مدرسه به نام «مدرسه سلطانی» و یک بار نیز «مدرسه سلطان حسینی» خوانده شده و اگرچه نه در وقف‌نامه و نه در کتیبه‌های متعدد ساختمان مدرسه، نامی از مادر سلطان حسین به میان نیامده، اما آنجا را مدرسه مادر شاه نیز خوانده‌اند. زیرا مادر شاه دو بنای مجاور مدرسه، یعنی سرای فتحیه و بازار شاهی (یا بازارچه بلند) را وقف مدرسه چهارباغ و طلاب آنجا کرد. هدف از تأسیس این مدرسه، چنان

باشد. یادگاری که با گنبد و مناره‌هایش بیشتر شبیه یک مسجد است تا مدرسه. این مدرسه به دستور سلطان حسین صفوی ساخته شد و به همین خاطر چهارباغ اصفهان ساخت شده و به همین خاطر به مدرسه چهارباغ معروف است. بنا به اطلاعات موجود، این مدرسه در قسمت‌های به‌جا مانده از وقف‌نامه آنجا، به نام «مدرسه سلطانی» و یک بار نیز «مدرسه سلطان حسینی» خوانده شده و اگرچه نه در وقف‌نامه و نه در کتیبه‌های متعدد ساختمان مدرسه، نامی از مادر سلطان حسین به میان نیامده، اما آنجا را مدرسه مادر شاه نیز خوانده‌اند. زیرا مادر شاه دو بنای مجاور مدرسه، یعنی سرای فتحیه و بازار شاهی (یا بازارچه بلند) را وقف مدرسه چهارباغ و طلاب آنجا کرد. هدف از تأسیس این مدرسه، چنان

باشد. یادگاری که با گنبد و مناره‌هایش بیشتر شبیه یک مسجد است تا مدرسه. این مدرسه به دستور سلطان حسین صفوی ساخته شد و به همین خاطر چهارباغ اصفهان ساخت شده و به همین خاطر به مدرسه چهارباغ معروف است. بنا به اطلاعات موجود، این مدرسه در قسمت‌های به‌جا مانده از وقف‌نامه آنجا، به نام «مدرسه سلطانی» و یک بار نیز «مدرسه سلطان حسینی» خوانده شده و اگرچه نه در وقف‌نامه و نه در کتیبه‌های متعدد ساختمان مدرسه، نامی از مادر سلطان حسین به میان نیامده، اما آنجا را مدرسه مادر شاه نیز خوانده‌اند. زیرا مادر شاه دو بنای مجاور مدرسه، یعنی سرای فتحیه و بازار شاهی (یا بازارچه بلند) را وقف مدرسه چهارباغ و طلاب آنجا کرد. هدف از تأسیس این مدرسه، چنان

باشد. یادگاری که با گنبد و مناره‌هایش بیشتر شبیه یک مسجد است تا مدرسه. این مدرسه به دستور سلطان حسین صفوی ساخته شد و به همین خاطر چهارباغ اصفهان ساخت شده و به همین خاطر به مدرسه چهارباغ معروف است. بنا به اطلاعات موجود، این مدرسه در قسمت‌های به‌جا مانده از وقف‌نامه آنجا، به نام «مدرسه سلطانی» و یک بار نیز «مدرسه سلطان حسینی» خوانده شده و اگرچه نه در وقف‌نامه و نه در کتیبه‌های متعدد ساختمان مدرسه، نامی از مادر سلطان حسین به میان نیامده، اما آنجا را مدرسه مادر شاه نیز خوانده‌اند. زیرا مادر شاه دو بنای مجاور مدرسه، یعنی سرای فتحیه و بازار شاهی (یا بازارچه بلند) را وقف مدرسه چهارباغ و طلاب آنجا کرد. هدف از تأسیس این مدرسه، چنان

باشد. یادگاری که با گنبد و مناره‌هایش بیشتر شبیه یک مسجد است تا مدرسه. این مدرسه به دستور سلطان حسین صفوی ساخته شد و به همین خاطر چهارباغ اصفهان ساخت شده و به همین خاطر به مدرسه چهارباغ معروف است. بنا به اطلاعات موجود، این مدرسه در قسمت‌های به‌جا مانده از وقف‌نامه آنجا، به نام «مدرسه سلطانی» و یک بار نیز «مدرسه سلطان حسینی» خوانده شده و اگرچه نه در وقف‌نامه و نه در کتیبه‌های متعدد ساختمان مدرسه، نامی از مادر سلطان حسین به میان نیامده، اما آنجا را مدرسه مادر شاه نیز خوانده‌اند. زیرا مادر شاه دو بنای مجاور مدرسه، یعنی سرای فتحیه و بازار شاهی (یا بازارچه بلند) را وقف مدرسه چهارباغ و طلاب آنجا کرد. هدف از تأسیس این مدرسه، چنان

اسلام داده است. ظاهر این مدرسه از ابتدا برای درس و بحث دین ساخته شده و اقبالش بلند بوده که با وجود بازسازی‌های متعدد همچنان مکانی برای درس دین است. از این مدرسه به عنوان سندی برای تاریخ غنی علم‌آموزی در ایران یاد شده و همچنین قدیمی‌ترین حوزه علمیه خراسان خوانده می‌شود.

اسلام داده است. ظاهر این مدرسه از ابتدا برای درس و بحث دین ساخته شده و اقبالش بلند بوده که با وجود بازسازی‌های متعدد همچنان مکانی برای درس دین است. از این مدرسه به عنوان سندی برای تاریخ غنی علم‌آموزی در ایران یاد شده و همچنین قدیمی‌ترین حوزه علمیه خراسان خوانده می‌شود.

اسلام داده است. ظاهر این مدرسه از ابتدا برای درس و بحث دین ساخته شده و اقبالش بلند بوده که با وجود بازسازی‌های متعدد همچنان مکانی برای درس دین است. از این مدرسه به عنوان سندی برای تاریخ غنی علم‌آموزی در ایران یاد شده و همچنین قدیمی‌ترین حوزه علمیه خراسان خوانده می‌شود.

اسلام داده است. ظاهر این مدرسه از ابتدا برای درس و بحث دین ساخته شده و اقبالش بلند بوده که با وجود بازسازی‌های متعدد همچنان مکانی برای درس دین است. از این مدرسه به عنوان سندی برای تاریخ غنی علم‌آموزی در ایران یاد شده و همچنین قدیمی‌ترین حوزه علمیه خراسان خوانده می‌شود.

آشپایی با تاریخچه سه حوزه علمیه قدیمی در ایران

آشپایی با تاریخچه سه حوزه علمیه قدیمی در ایران

آشپایی با تاریخچه سه حوزه علمیه قدیمی در ایران

آشپایی با تاریخچه سه حوزه علمیه قدیمی در ایران

آشپایی با تاریخچه سه حوزه علمیه قدیمی در ایران

آشپایی با تاریخچه سه حوزه علمیه قدیمی در ایران

آشپایی با تاریخچه سه حوزه علمیه قدیمی در ایران

آشپایی با تاریخچه سه حوزه علمیه قدیمی در ایران

آشپایی با تاریخچه سه حوزه علمیه قدیمی در ایران

آشپایی با تاریخچه سه حوزه علمیه قدیمی در ایران

آشپایی با تاریخچه سه حوزه علمیه قدیمی در ایران

آشپایی با تاریخچه سه حوزه علمیه قدیمی در ایران

آشپایی با تاریخچه سه حوزه علمیه قدیمی در ایران